

De genderzoektocht

Een gids voor tieners en jongvolwassenen die hun genderidentiteit willen verkennen

Testa, R. J., Coolhart, D., & Peta, J. (2021) • Bohn Stafleu van Loghum, 160 pp.

Anke Raymaekers •

Gender is een hot topic en er wordt en masse over geschreven. Er gaat geen week voorbij of er passeert een newsfeed met informatie over gender, een opinie, een interview, een recensie over een film of serie. Wie geboeid is door genderidentiteit kan zich naar hartenlust laven en anderen hebben er hun buik van vol. Dat er geschreven wordt over genderdiversiteit is schering en inslag, maar een boek dat uitkomt voor mensen op zoek naar hun identiteit is welkom. Vaak draaien mensen vast in man-vrouwdenken in hun partnerrelatie of in rollenpatronen, bijvoorbeeld op het werk. Loskomen van het binaire hokjesdenken kan, volgens mij, bevrijdend werken. In mijn praktijk buig ik me samen met enkele cliënten over de zoektocht naar hun genderidentiteit. Mede daardoor ben ik benieuwd of dit boek een jongere kan begeleiden doorheen een genderzoektocht.

De drie Amerikaanse auteurs zijn met dit boek niet aan hun proefstuk toe. En ze zijn ervaringsdeskundigen in de genderzoektocht en/of hulpverleners gespecialiseerd in gender. Alle drie worden ze gewaardeerd voor hun inzet voor gendernon-conforme gemeenschappen.

De Nederlandse vertaling is met de blik op Nederland gericht, waardoor België wel eens uit het vizier valt. Het typewerk is wat slordig, daar moet je proberen over te kijken.

-
- Systeemtheoretisch psychotherapeut, seksuoloog, en coördinator therapeutische groepspraktijk Anker te Wilrijk.
E-mail: anke@praktijk-anker.be

De genderzoektocht is een werkboek, waarbij men in het begin van elk hoofdstuk wegwijs gemaakt wordt in het thema. Vervolgens komen er ter illustratie korte voorbeelden en verhalen van binnenstaanders aan bod. Daarna wordt men zelf aan het werk gezet om te denken over eigen ideeën en gevoelens en deze op te schrijven in het werkboek. Op het einde van het boek vindt men een lijst met mogelijke hulpbronnen.

Buiten de aangeleerde hokjes denken, daar gaat het eerste hoofdstuk over. Genderidentiteit, geslacht, gender, genderexpressie, genderrollen en genderideeën komen aan bod. Zo wordt duidelijk dat iedereen geconfronteerd wordt met breed gedeelde meningen over gender, die niet voor iedereen accorderen. De lezer wordt aangezet om na te gaan welke differentiatie er is in de opvattingen van mensen en hoe deze gekleurd zijn door de tijdsgeest waarin men is opgegroeid.

In het eerste hoofdstuk over genderidentiteit krijgt de lezer de opdracht om mensen te observeren op biologische karakteristieken. In het tweede bestudeert men de genderexpressie van mensen: welke kledij dragen ze, welke kapsels ziet men, hoe dragen ze make-up, welke lichaamstaal merkt men op, hoe praat iemand ...?

Genderexpressie is zelden volledig mannelijk of vrouwelijk, maar mensen gedragen zich meer mannelijk of vrouwelijk. Door de oefeningen wordt duidelijk dat ieder zijn eigen genderexpressie heeft en die zal anders zijn in de sportschool dan op een etentje en de ene dag anders dan de andere. De lezer wordt daardoor aan het denken gezet over dominante genderideeën die in de samenleving leven. De auteurs nemen de tijd om lezers tijdens de oefeningen los te weken van het man-vrouwdenken. Door de normalisatie van verschillende soorten genderexpressies komt er ruimte om eigen genderideeën te onderzoeken. Men wordt aangemoedigd om een genderexpressie-experiment te bedenken en doen, zoals shampoo voor meisjes gebruiken, aftershave of nagellak opdoen ...

De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn kleiner dan de verschillen die er zijn onder mannen en kleiner dan de verschillen onder vrouwen. Ook mensen die zich thuis voelen in de binaire verdeling van gender hebben én mannelijke én vrouwelijke eigenschappen en expressies. Mensen kunnen er baat

bij hebben als ze zichzelf en hun (gender-)identiteit in vraag kunnen stellen en zich niet per se hoeven te schikken naar een gevormd kader. De auteurs menen dat er net zoveel genderidentiteiten zijn als mensen.

De eerste twee hoofdstukken zijn leesvoer voor iedereen en ik raad ze alle jongeren aan. Ze leiden weg van dominante aannames over gender en maken ruimte voor andere ideeën. In de volgende hoofdstukken gaat men ervan uit dat mensen niet passen in een binair gendersysteem. Er volgen drie hoofdstukken over de effecten van het al dan niet vertellen over genderidentiteit aan familie, vrienden, school en werk. *De genderzoektocht* wordt gezien als een gids en moedigt lezers niet meteen aan om iedereen te vertellen wat ze over zichzelf ontdekt hebben. De auteurs zijn eerder voorzichtig en geven aan de hand van vele verhalen weer hoe een omgeving kan reageren op een coming-out. Het werkboek is geen handleiding, maar probeert aan te zetten tot denken en helpt om weloverwogen afwegingen te maken. Wanneer wil je iets vertellen en aan wie en aan wie (nog) niet? Welke vragen en zorgen zal deze persoon hebben? Er wordt een sterke klemtoon gelegd op fysieke en emotionele veiligheid: wat zouden mijn vrienden vinden als ik dit doe? Kan ik dit wel doen? Is het wel veilig? Er wordt aangeraden om aan te sluiten bij een LGBTQI+-gemeenschap, omdat men daar nieuwe mensen met gelijkaardige worstelingen kan leren kennen die kunnen steunen.

Over families geven de auteurs mee dat alle gezinsleden andere overtuigingen, waarden en gevoelens kunnen hebben en dat deze kunnen veranderen in de loop der tijd. Genderidentiteit is een complex gegeven en daarom heeft iedereen tijd nodig om erover te leren.

Op school of op je werk kan je op zoek gaan naar bondgenoten, mensen die mee jouw stem vertegenwoordigen en mee willen opkomen voor jouw specifieke wensen.

Het zesde hoofdstuk gaat over daten en seks. Eerst worden de verschillen uitgelegd tussen seksuele voorkeur, gedrag en identiteit en aan de hand van oefeningen denkt men na over de eigen seksuele oriëntatie. Wat betreft daten geven de auteurs mee dat het moeilijk is om te weten of, wanneer en hoe je aan een potentiële partner meegeeft dat je geen standaard genderidentiteit hebt. Dat is voor sommige mensen zo ingewikkeld dat ze niet op zoek gaan

naar een partner of dat ze snel opgeven. In dit hoofdstuk wordt ook de nadruk gelegd op fysieke en emotionele veiligheid wanneer men vertelt over genderidentiteit.

Het voorlaatste hoofdstuk wil een evenwicht vinden tussen verschillende identiteiten. Aan de hand van voorbeelden wordt duidelijk dat er vele vooroordelen over identiteitsthema's zijn en dat gender er een is naast velen, waaronder etniciteit, geloof, leeftijd, socio-economische status ... Deze identiteiten beïnvloeden mee genderidentiteit en -expressie. Sommige dominante aannames worden nog meer voor waar aangenomen dan andere. De gemeenschap waarin men opgroeit bepaalt mee de kijk op identiteiten en kan voor druk zorgen omwille van die visie, die bovendien verschillend kan zijn van de eigen visie. Via vragen wordt men aangezet om na te denken over waarden die belangrijk zijn. Opnieuw suggereren de auteurs om op zoek te gaan naar andere mensen die worstelen met hun genderidentiteit, opdat men zich kan omringen met mensen die het verhaal herkenbaar vinden en kunnen steunen.

In het laatste hoofdstuk geven de auteurs tips over hoe om te gaan met moeilijke dingen. Dit hoofdstuk is gedragstherapeutisch geïnspireerd en wil gedachten en gevoelens veranderen en stelt copingstrategieën voor. Er wordt beschreven dat veel mensen last kunnen hebben van minderheidsstress. Dit hoofdstuk is anders dan de voorgaande. Waar er bij de hoofdstukken over genderidentiteit en genderexpressie nagedacht werd over sociale constructen en het doorbreken van dominante visies, verliezen de auteurs hier helaas hun breed vizier en willen ze kant-en-klare oplossingen bieden voor negatieve emoties die men alleen en op zichzelf bestrijdt.

Persoonlijk vind ik het een interessant boek, omdat het een werkboek is. Daardoor is de uitnodiging groot en de drempel laag om stil te staan bij eigen ideeën over gender. Vooroordelen worden aan de kaak gesteld en gekaderd binnen een breed gedeeld denken dat in gemeenschappen leeft. Daarnaast worden de vele vormen van genderexpressie op een vlotte en natuurlijke wijze genormaliseerd, waardoor het binaire hokjesdenken niet meer van deze tijd lijkt.

De auteurs leggen een sterke nadruk op fysieke en emotionele veiligheid, wat een jonge naïeve lezer kan afremmen in het experimenteren met genderex-

pressie of een terughoudendheid zou kunnen teweegbrengen voor een coming-out.

Waar bij alle voorgaande hoofdstukken de verbinding wordt gelegd tussen eigen ideeën, die van de omgeving en maatschappij, worden in het laatste hoofdstuk emoties als losse gevoelens van zichzelf gezien. Het voelt vreemd aan: alsof die emoties op zichzelf bestaan en niet in verbinding ontstaan.

Ik denk dat *De genderzoektocht* een eerste aanzet kan zijn om jongeren en jongvolwassenen te laten reflecteren over hun eigen genderidentiteit en die van anderen. Hopelijk worden ze mede door dit werkboek bevrijd van het rigide man-vrouwdnken en kunnen daardoor met een open blik naar zichzelf en anderen kijken.

